

Digitale Helgeland

Februar 2019

AGENDA
KAUPANG

Sammendrag

Vivento og Agenda Kaupang har på oppdrag av Brønnøy kommune utredet mulighetene for å etablere et digitaliseringssamarbeid blant kommunene på Helgeland. Vi har gjennomført en begrenset spørreundersøkelse, intervjuet noen av rådmennene, og gjennomgått relevant dokumentasjon. I tillegg har vi gjennomført en workshop i Mosjøen.

Vi har også sett på noen andre interkommunale IKT-samarbeid, som referansepunkt for hva et samarbeid på Helgeland kan handle om. I lys av vår kartlegging av nåsituasjonen og erfaringer fra andre deler av landet anbefaler vi at et eventuelt samarbeid om digitalisering i kommunene på Helgeland tar utgangspunkt i spesifikke områder – slik som for eksempel velferdsteknologi, oppvekst og anskaffelser.

Samarbeidets organisering må utredes nærmere. For å gi satsingen kraft og kontinuitet mener vi imidlertid at det er nødvendig å engasjere dedikerte ressurser som kan fungere som pådriver og koordinator for arbeidet i en oppstart.

Innhold

1. Innledning.....	4
1.1. Bakgrunn – digitalisering i kommunene.....	4
1.2. Om rapporten.....	4
2. Metode.....	5
3. Kort om nåsituasjonen i kommunene	5
4. Mulig innhold i et fremtidig samarbeid.....	7
5. Noen eksempler på andre samarbeid	8
5.1. Digitale Hordaland.....	9
5.2. Digi Rogaland.....	10
5.3. Ikomm.....	12
5.4. Digitale Gardermoen	13
5.5. Agder IKT	13
5.6. Oppsummering.....	13
6. Organisering av et samarbeid på Helgeland	14
7. Anbefaling	15
Vedlegg	16
Resultater fra spørreundersøkelsen.....	16
Oppsummering av intervjuene.....	23
Referat fra workshop 08.01.19	27

1. Innledning

1.1. Bakgrunn – digitalisering i kommunene

Digitalisering blir en stadig viktigere endringsdriver i norske kommuner. Forventningene om digitale tjenester blir en tydelig premisse for det kommunale utviklingsarbeidet. Digitaliseringen innebærer effektivisering av eksisterende arbeidsprosesser og tjenester, men også utvikling av helt nye tjenester. Brukeren stiller i økende grad krav som forutsetter digitale arbeidsprosesser og digitale brukerløsninger. Gjennom hele offentlig sektor er det økende fare for et gap mellom brukerforventninger til tjenester og den tjenestekvalitet som virksomhetenes ressurser kan understøtte. For mange kommuner gjør ressursituasjonen at man nødvendigvis må finne nye og mer effektive måter å levere tjenestene på. Digitalisering er det sentrale virkemiddelet i denne sammenheng.

KS har satt ambisiøse mål for digitaliseringsarbeidet i kommunal sektor. Kommunene skal blant annet:

- digitalisere sine tjenester med utgangspunkt i brukernes behov
- automatisere regelstyrte prosesser
- sørge for at digitale løsninger følger kravene om universell utforming
- ta i bruk teknologi som bidrar til tjenesteinnovasjon og effektive tjenester
- gjennom innovative anskaffelser bidra til nyskaping og produktivitet
- sørge for at næringsliv, forskere og andre samfunnsaktører får tilgang til sektorens åpne offentlige data
- bruke stordata til planlegging og styring av tjenester
- ta i bruk velferdsteknologiske løsninger som gir brukerne bedre trygghet, bedre tjenestekvalitet og øke produktiviteten

Samtidig viser undersøkelser som for eksempel Rambølls *IT i praksis 2018*¹ at kommunene henger etter nettopp på digitaliseringsområdet. Særlig er det de små kommunene som sliter med å følge med på utviklingen. Små kommuner har ofte hverken ressurser eller kompetanse til å følge med på utviklingen, spesifisere behov og krav til teknologi og løsninger, gjennomføre prosjekter og komplekse anskaffelser, og implementere løsninger og realisere gevinstene. De er derfor helt avhengige av et samarbeid med andre kommuner for å få gjennomføringskraft i sitt utviklingsarbeid.

1.2. Om rapporten

Denne rapporten redegjør for en overordnet utredning av mulighetene for et digitaliseringssamarbeid mellom kommunene på Helgeland. Utredningen er gjennomført av Vivento og Agenda Kaupang i tidsrommet september 2018 til januar 2019. Bakgrunnen er et ordførermøte 08.04.18 hvor rådmennene i Alstahaug, Vefsn, Rana og Brønnøy fikk i oppgave å tilrettelegge for en prosess for en mulig etablering av «Digitale Helgeland», som også benyttes som begrep i denne rapporten.

Diskusjonen i ordførermøtet dreide seg om at alle kommuner på Helgeland kan ha fordeler av å stå sammen i digitaliseringsløpet. Ressursene i de respektive kommuner er

¹ https://no.ramboll.com/presse/nyheter/rno/manglende_kompetanse_et_hinder_for_digitalisering

variable, og evnen til å løfte og utvikle gode digitale løsninger deretter. Arbeidet med å digitalisere kommunenes tjenester og arbeidsprosesser er krevende, og man vil kunne oppnå store fordeler hvis man får til et samarbeid om dette.

Vi har på oppdrag av Helgelandskommunene gjennomført en spørreundersøkelse og intervjuet noen av kommunene. Rapporten tar blant annet for seg funnene fra denne datainnsamlingen, som også er utgangspunktet for våre vurderinger og anbefalinger.

Utredningen omhandler de 18 Helgelands-kommunene Rana, Brønnøy, Alstahaug, Vefsn, Bindal, Vevelstad, Sømna, Vega, Hattfjelldal, Lurøy, Nesna, Hemnes, Træna, Grane, Herøy, Leirfjord, Dønna og Rødøy. Alle kommunene foruten Træna kommune har bidratt inn i utredningen, gjennom å besvare spørreundersøkelsen og/eller delta på workshopen som ble arrangert i Mosjøen. De aller fleste kommunene har bidratt med begge deler. De fire største kommunene har alle både bidratt i spørreundersøkelse, intervjuer og deltagelse i workshopen.

Den gode deltagelsen blant kommunene i regionen har bidratt til at utredningen kan basere seg på et dekkende kunnskapsgrunnlag og således ivareta perspektivene til både de større og mindre kommunene.

2. Metode

Kartleggingen har vært sentrert rundt en spørreundersøkelse rettet til kommunenes IKT-ledere, og som ble sendt til de 18 Helgelands-kommunene 31.10.18. Totalt 15 av 18 kommuner besvarte undersøkelsen (kommunene Nesna, Træna og Sømna besvarte ikke).

Den 27.-28. november gjennomførte vi videre intervjuer med rådmennene (Robert Pettersen, Erlend Eriksen, Børge Toft, Pål Trælvik) i de fire største kommunene; Rana, Vefsn, Alstahaug og Brønnøy. I sistnevnte kommune var også IT-sjef Hilde Rafaelsen deltagende. Intervjuene ble gjennomført over Skype/ telefon, var semistrukturerte og hadde varighet i underkant av en time. Temaene i intervjuene sprang i hovedsak ut av funnene fra spørreundersøkelsen, men også andre relevante temaer ble tatt opp.

I tillegg til kartleggingen baserer rapporten seg på relevante dokumenter og litteratur, blant annet dokumentasjon fra interkommunale samarbeid på IKT- og digitaliseringsområdet i andre deler av landet. Interne strategidokumenter fra kommunene selv har også i noen grad vært kilder.

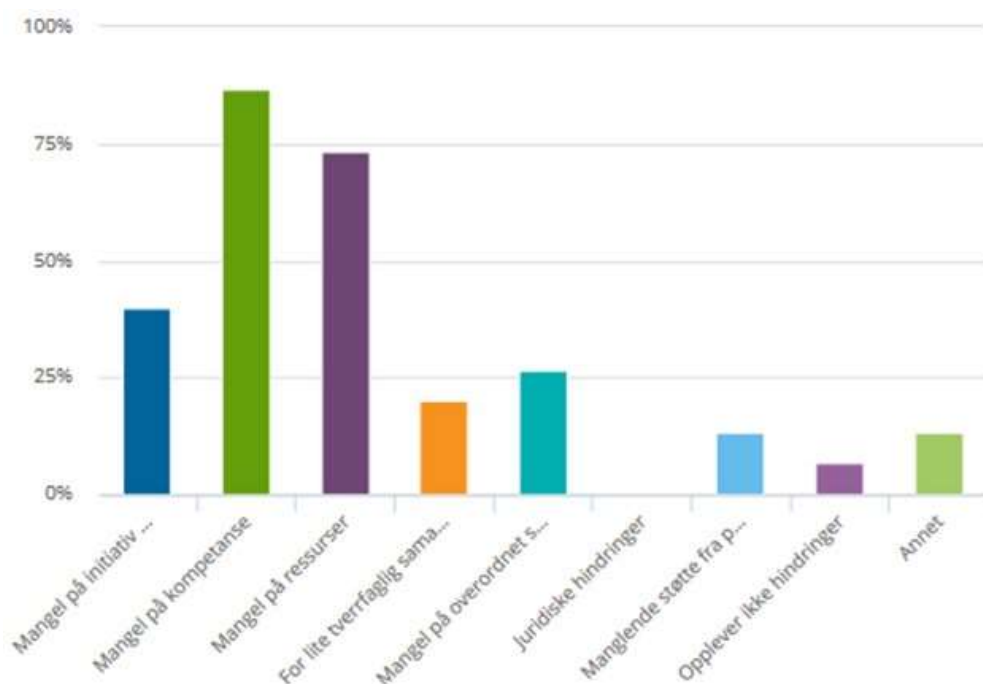
8. januar 2019 ble det gjennomført en workshop i Mosjøen der resultater fra kartleggingen ble presentert, og hvor forutsetningene for og innholdet i et eventuelt digitaliserings samarbeid ble diskutert. Resultatene fra workshopen har vært sentrale for rapportens anbefaling om etablering av Digitale Helgeland.

3. Kort om nåsituasjonen i kommunene

Kommunene preges av små IKT-avdelinger som har relativt få årsverk. Noen av kommunene har satt bort IT-driften til eksterne leverandører. Drifts- og investeringsbudsjettene varierer mellom kommunene, men er ofte lave. Flere av kommunene kan ikke vise til noe investeringsbudsjett.

Budsjettene korrelerer kun delvis med kommunens størrelse. Det er imidlertid verdt å merke seg at hva som inngår i budsjettene kan være definert forskjellig. Resultatet av kartleggingen gir oss grunnlag for å mene at IKT og digitalisering i hovedsak ikke er noe stort fokusområde hos Helgelands-kommunene, selv om det altså er innbyrdes variasjoner.

De fleste av IKT- lederne peker på mangel på kompetanse og ressurser som de største opplevde hindringene i digitaliseringsarbeidet, se figuren under.

I IKT-ledernes egenvurdering av kommunens digitale modenhet scorer de seg på midtre/nedre del av skalaen. De scorer seg lavest på holdning til digital utvikling, ledelsesforankring og ressurstilgang. Resultatene antyder at IKT-lederne har større tro på egen kompetanse, men mangler forankring i ledelsen og ressurser.

Det eksisterer allerede mye IKT-samarbeid i regionen i dag. Alle kommunene utenom Rana og Vefsn kommune inngår i et samarbeid, men samarbeidene varierer i størrelse og kompleksitet. De kan i stor grad karakteriseres som driftssamarbeid, og er generelt lite orientert mot digital utvikling. Det mest omfattende samarbeidet er HALD IKT, som er et vertskommunesamarbeid mellom fire kommuner – med Alstahaug som vertskommune.

Det at det allerede er en del samarbeid om systemdrift har sammenheng med at det i en viss grad er likartede løsningsvalg i kommunene. Imidlertid er det her viktig å understreke at selv om flere kommuner kan ha de samme løsningene for eksempel innen økonomi eller lønn/personal, så er det ikke uten videre mulig å utnytte dette. Blant annet er kontostrukturer ulike, og rutiner og praksis har utviklet seg ulikt fra kommune til kommune. Det å enes om felles løsninger innebærer med andre ord mer enn å enes om selve programvaren; det er en rekke andre ting kommunene også må være enige om. Dette gjør det også nødvendig å kartlegge likhetene og ulikhetene mellom kommunene mer detaljert.

Blant IKT-lederne er det et uttrykkelig ønske om ytterligere samarbeid. Ingen oppgir at dette ikke er ønskelig, men Rana og Vefsn er mer usikre, noe som også gjenspeiles i intervjuene med rådmennene. Alle de fire rådmennene ser på overordnet nivå behov for et samarbeid, men flere er usikre hva slags verdi et slikt samarbeid vil ha for deres egen kommune. Dette henger også sammen med erfaringene fra tidligere interkommunale samarbeid. De største kommunene opplever de mindre kommunene som mer eller mindre «gratispassasjerer», og opplever i hovedsak ikke store

gevinster av de samarbeidene de har erfaring fra. Å etablere et samarbeid som omfatter flest mulig kommuner - og spesielt de større kommunene, oppfattes som sentralt for å få tilstrekkelig utviklingskraft i regionen. Det er også en klar oppfatning at det er avgjørende at et samarbeid skaper gevinster for alle de involverte kommunene, uavhengig av størrelse.

I intervjuene kom det frem at et samarbeid innledningsvis ikke bør ha et for høyt ambisjonsnivå. Det ble drøftet om det er mulig å enes om enkelte utviklings- og samarbeidsområder, uten å endre grunnstrukturen i hver kommune. Det å oppnå noe på enkeltområder blir sett på som viktig for å sikre forankring hos den politiske ledelsen og realisere gevinster som kan bane veien for mer omfattende samarbeid senere. Viktigheten av at samarbeidet uansett har en form som forplikter deltakerne ble også understreket.

I hovedsak viser kartleggingen at kommunene ønsker et samarbeid. Kartleggingen viser også et stort behov for samarbeid på digitaliseringsområdet. IKT-avdelingene er små, den teknologiske modenheten i kommunene er lav, samtidig som ressursmangel og lav kompetanse er de største opplevde hindringene. Kartleggingen har samtidig identifisert flere utfordringer som må håndteres, særlig knyttet til at et eventuelt samarbeid må gi gevinster til alle deltakerne.

4. Mulig innhold i et fremtidig samarbeid

Det er viktig å skille mellom driftssamarbeid på IKT-området og samarbeid om digitalisering av kommunenes tjenester og arbeidsprosesser. Vår kartlegging har gitt oss et inntrykk av at flere av kommunene i utgangspunktet tenkte på Digitale Helgeland som et mulig IKT-driftssamarbeid. Det vil åpenbart kunne være stordriftsfordeler i et samarbeid om IKT-drift, men det er ikke her innsatsen bør rettes. Vi anbefaler at et eventuelt samarbeid først og fremst skal være et samarbeid om videre digitalisering av kommunenes prosesser og tjenester, altså et samarbeid med et tydelig utviklings- og innovasjonsfokus – ikke et driftsfokus. Dette er også i tråd med kravene til Fylkesmannen i Nordland i tildelingen av prosjektmidler for 2019; «*Prosjektmidlene skal benyttes til fornyings- og innovasjonsprosjekter. Det skal ikke gi støtte til ordinær drift*». ²

I workshopen 8. januar fremkom det at kommunene har mange pågående og planlagte digitaliserings- og IKT-strategiske prosjekter i 2018 og 2019. En oversikt er gitt i vedlegg «Resultater fra Workshop 08.01.19». Det er særlig to områder som på bakgrunn av kartleggingen synes å være aktuelle for et digitaliseringssamarbeid: innføringen av velferdsteknologi og satsinger i oppvekstsektoren. I tillegg kom også anskaffelser høyt opp på lista over samarbeidsområder informantene så som svært aktuelle.

Det er viktig å understreke at både velferdsteknologi og teknologi i oppvekstsektoren er grove begreper, som favner mange ulike teknologier, tjenester og anvendelser. Dette er altså ikke på noen måte entydige begreper, og kommunenes satsinger innenfor disse områdene kan ha vidt forskjellige fokus og omfang. En «satsing på velferdsteknologi» kan således bety alt fra anskaffelse av enkle trygghetsalarmer og elektroniske pilleautomater, til investeringer i helhetlige og avanserte løsninger med integrasjon mot pasientjournal. Dette gjør også at behovet for infrastruktur og fagkompetanse i kommunen vil være avhengig av hvilken type satsing vi snakker om.

² Fylkesmannen i Nordland «Prosjektskjønnsmidler 2019». Tilsendt PDF-fil fra Erlend Eriksen, rådmann Vefsn kommune 17.01.19

4.1.1. Velferdsteknologi

Basert på innspill og funn fra workshopen 8. januar peker spesielt velferdsteknologi seg ut som aktuelt samarbeidsområde innen digitalisering. Hele 11 av 14 kommuner peker på at velferdsteknologi er et område hvor det skal satses mye på i nær fremtid. Tre av kommunene har arbeidet med velferdsteknologiprojekter i 2018, og det vil være naturlig i et samarbeid å dra nytte av disse kommunenes erfaringer. Det bør være mulig å etablere nye prosjekter som kan være relevante og interessante for alle deltagerkommunene, også de som har hatt velferdsteknologiprojekter i 2018.

Med tanke på den demografiske utviklingen og behovene for å adressere et mer omfattende hjemmeboende for eldre kan det å etablere et samarbeid som omfatter velferdsteknologiprojekter potensielt gi store gevinster for den enkelte kommune. Velferdsteknologi har i flere år vært et prioritert område for Fylkesmannen i Nordland sitt prosjektskjønn, og er også i 2019 et satsningsområde.²

4.1.2. Oppvekst

Det andre aktuelle samarbeidsområdet er skole. Seks av kommunene har planlagt å introdusere nye læringsplattformer og teknologier som for eksempel læringsbrett. Flere kommuner har allerede implementert dette i skolen, med gode resultater. Flere er også i gang med introduksjon av nye skoleadministrative systemer. Også på dette området vil det være viktig å høste av hverandres erfaringer. Et felles valg av teknologiplattform i regionen ville kunne gjøre det enklere å utveksle og dele erfaringer og pedagogiske ressurser mellom kommunene, noe som vil kunne bidra til større robusthet for kommunene.

4.1.3. Anskaffelser

Anskaffelsesområdet er et tredje aktuelt samarbeidsområde. Flere av kommunene er i prosess med større anskaffelse av IKT-løsninger. De har imidlertid ofte begrenset innkjøpskompetanse og lite å stille opp med i forhandlingene med de store leverandørene. Dette er ikke en uvanlig situasjon i norske kommuner.

Et første steg i et framtidig samarbeid kan være at de større kommunene med kompetanse og sine erfaringer deler de kravspesifikasjoner som er benyttet i anskaffelsesprosessene, med de mindre kommunene. Et naturlig neste steg er et samarbeid om konkrete anskaffelser. Dette forutsetter at de involverte kommunene er enige i behov og kravspesifikasjoner.

Det å samarbeide om innkjøp ble nevnt av alle rådmennene i de fire regionsentrene som interessant. Dersom det settes i gang et samarbeid om anskaffelse av velferdsteknologiske løsninger eller på oppvekstområdet, blir samarbeid om kravspesifikasjonsarbeid og innkjøp (på disse områdene) nødvendigvis også en naturlig del av samarbeidet.

5. Noen eksempler på andre samarbeid

Det finnes flere interkommunale IKT-samarbeider i Norge, og som kan være referansepunkt for Digitale Helgeland. Mange av de veletablerte samarbeidene har en lang historie og er resultat av mangeårige utviklingsprosesser fram mot den form de har i dag. Slik vi ser det er disse mindre relevante å sammenligne seg med for Digitale Helgeland. Derimot har to nyere regionale samarbeid sett dagens lys det siste året, nemlig Digitale Hordaland og Digi Rogaland. Vi gjennomgår de to siste mer i detalj nedenfor, men omtaler også kort noen andre samarbeider.

5.1. Digitale Hordaland

Digitale Hordaland ble etablert i 2018. Det er et strategisk samarbeid om utvikling av digitale tjenester gjennom prosjekter i forskjellige sektorer, på tvers av kommunene. Formålet med samarbeidet er å sikre bedre tjenester til brukerne, herunder raskere saksbehandlingstid, bedre kvalitet i tjenestene og økt grad av selvbetjening. Samarbeidet har intensjon om å ha felles faglige arenaer, tilgang til felles ressurser, ha standardiserte løsninger og tjenesteprosesser, koordinere mottak av statlige og felleskommunale prosjekter, samt koordinere regionale anskaffelser.

Kjernen i Digitale Hordaland er ideen om at et felles kompetansemiljø på digitaliseringsområdet vil øke muligheten for å gjennomføre felles tiltak og være en arena å møte nasjonale initiativer på. Samarbeidet vil i tillegg kunne bidra til å forenkle informasjonsflyten mellom kommunenes interne løsninger og fellesløsninger som følger av nasjonale statlige og felleskommunale tiltak. Ved å legge til rette for standardisering, samordnet utvikling og øket gjennomføringskraft på digitaliseringsområdet vil det regionale samarbeidet bidra til å styrke kommunenes mulighet for å ta i bruk og realisere effekter av nasjonale felleskomponenter og elektronisk samhandling mellom forvaltningsnivåer.

Det er et mål for samarbeidet å oppnå gjenbruk av erfaringer og løsningskomponenter i øvrige Hordalandskommuner og å bidra regionalt inn mot nasjonal utvikling. Hver part i samarbeidet har ansvar for å arbeide for at formålet i avtalen oppnås. Partene har også ansvar for å bruke virkemidlene de har til rådighet for å sikre måloppnåelse, bidra med ressurser på felles arenaer og i prosjekter som etableres, samt å arbeide for at relevante fellesløsninger tas i bruk. De deltakende parter bærer sine interne kostnader som følger av samarbeidet.

Alle deltakende kommuner er forpliktet til å ta på seg ansvar som prosjekteier for regionale prosjekter. Dette innebærer å sikre at prosjektet svarer ut de deltakende kommunenes behov innenfor omforente fremdriftsplaner og budsjetter, herunder tilrettelegging for innføring av løsning i samarbeidskommunene i de tilfeller dette er en del av prosjektets mandat. Fordeling av prosjekter mellom de deltakende kommunene fremgår av den til enhver tid gjeldende prosjektporteføljen.

Samarbeidet har et sekretariat «*Sekretariat for samordnet regional digitalisering i Bergensområdet*», som har en koordinerende funksjon. Sekretariatet er lokalisert i Bergen, samlokalisert med kommunens Seksjon for digitalisering og innovasjon.

Tiltak organiseres som prosjekter og ledes av en av partene i samarbeidet, og som da har et regionalt gjennomføringsansvar. Øvrige kommuner deltar med ressurser inn i arbeidet. Den enkelte deltakende kommune har et selvstendig ansvar for å realisere gevinster av tiltaket. Tiltakene ledes ut i fra prinsippet om at mest mulig ansvar delegeres til det enkelte prosjekt innenfor rammer av sentral styring og koordinering.

Det er etablert en styringsgruppe for samarbeidet, bestående av:

- Rådmann i Askøy kommune
- Rådmann i Fjell kommune
- Rådmann i Os kommune
- Rådmann i Lindås kommune
- 2 representanter for Bergen kommune
- 1 representant for KS
- Prosjektlederne for hver av de tre kommunesammenslåingene i regionen

Kommunaldirektøren for Bergen kommune byrådsavdeling finans, innovasjon og eiendom, eller den han utpeker, leder styringsgruppen. Leder for styringsgruppen innkaller til møter i styringsgruppen, og er ordstyrer for møtene. Styringsgruppen fatter beslutninger av overordnet karakter i saker som partene må avklare i fellesskap for å realisere formålet med samarbeidet. Den behandler mandat og budsjett for sekretariatet og enkeltprosjekter som ivaretas gjennom samarbeidet, og den behandler også andre dokumenter som er styrende for prosjekter i samarbeidet, beslutter og prioriterer fellesprosjekter og finansiering av disse, samt oppfølging av fremdrift og leveranser. Styringsgruppen møtes kvartalsvis og ellers ved behov. Det søkes konsensus i styringsgruppen om beslutninger. Dersom konsensus ikke nås, beslutter styringsgruppens leder.

Bergen kommune utpeker leder for sekretariatet. Leder for sekretariatet har ansvar for å realisere samarbeidet i henhold til samarbeidsavtalen, mandat og andre vedtak fattet i styringsgruppen. Sekretariatet forvalter den samlede porteføljen av nasjonale og regionale tiltak og prosjekter på vegne av styringsgruppen – og ivaretar ulike administrative, koordinerende og styringsmessige funksjoner (budsjettoppfølging, tildeling av midler).

Det er også etablert en ressursgruppe bestående av operative koordinatorene i deltakende kommuner og leder for sekretariatet. Gruppen kan utvides med sentrale ressurser innenfor sekretariatets ulike fagområder. Formålet med ressursgruppen er å sikre realisering av samarbeidsavtalens formål, styrke samhandlingen på tvers av kommunene og understøtte integrerende prosesser og oppgaveløsning som bidrar til den felles gjennomføring. Sekretariatet kan også foreslå etablering av faggrupper innenfor spesifikke områder relatert til digitalisering, herunder arkitektur, sikkerhet, teknologi mv. Etablering av slike grupper, med tilhørende mandat, besluttet av styringsgruppen.

Gjennomføringsprosjektene har ansvar for realisering av tiltak innenfor samarbeidsavtalens formål – og forankres i og ledes av enkeltkommuner. For hvert prosjekt skal det avtales mandat og budsjett som er forankret blant de deltakende parter og i styringsgruppen. Partene er forpliktet til å delta aktivt inn i prosjektene og forholde seg til rammer gitt gjennom samarbeidsavtalen.

Samordnet regional digitalisering vil finansieres gjennom midler tilordnet fra de deltakende kommunene, med tillegg av midler stilt til rådighet for sekretariatet fra andre aktører.

Sekretariatet finansieres gjennom årlig tilskudd på kr. 500.000 fra den enkelte deltakende kommune. Ut over dette deltar kommunene med egeninnsats og finansiering inn i samarbeidet for å gjennomføre enkeltprosjekter og tiltak. I de tilfeller sekretariatet leverer tjenester og spesialistkompetanse på områder som den enkelte kommune ellers ville kjøpt i markedet eller ansatt i egen organisasjon, skal dette avtales og finansieres særskilt. Enkeltprosjekter og tiltak finansieres særskilt. Plan for finansiering av det enkelte prosjekt legges frem for styringsgruppen for vedtak. Den enkelte kommune har et selvstendig ansvar for interne kostnader knyttet til mottak av prosjekter og å realisere gevinster av arbeidet.

5.2. Digi Rogaland

Kommunene på Nord-Jæren og KS Rogaland tok våren 2017 et initiativ til et samarbeid knyttet til digitaliseringsutvikling. Våren 2018 inviterte initiativtaker kommunene alle kommunene i Rogaland med i samarbeidet og søkte samtidig fylkesmannen om midler. «Digi Rogaland» ble satt på dagsorden på møtet mellom Fylkesmannen, KS og kommunene i desember 2018 hvor man signerte en formell samarbeidsavtale om Digi Rogaland. Samtlige kommuner i fylket er med i samarbeidet.

Digi Rogaland er et samarbeid om å ta i bruk digitale verktøy for å gi bedre tjenester til innbyggere og næringsliv. Ambisjonen er at innbyggerne skal oppleve at kommunens digitale løsninger er like

på tvers av kommunegrensene. Kommunene i Rogaland ønsker også å bidra til at flere nasjonale løsninger etableres og videreutvikles og at noen av disse lages av kommunene i Rogaland, med bistand fra fellesressurser i Digi Rogaland og lokalt næringsliv. Samarbeidet skal bidra til deling og gjenbruk av ressurser. Hjelp til gevinstrealisering og prosessforbedring er viktige byggeklosser i samarbeidet. Samarbeidet skal bidra til at innbygger og næringsliv får bedre tjenester i form av:

- Raskere saksbehandlingstid
- Bedre kvalitet
- Økt grad av selvbetjening

Deling og gjenbruk av ressurser og erfaringer vil sikre bedre og mer effektiv gjennomføring av prosjekter. Det regionale samarbeidet bidrar til å styrke kommunenes mulighet for å realisere effekter av nasjonale løsninger og legge til rette for standardisering, samordnet arkitektur, utvikling og anskaffelsesprosesser.

Gjennom samarbeidet ønsker partene å høste felles erfaringer og etablere en system- og kompetansemessig plattform som utjevner ulikheter og forsterker og forenkler innsatsen på digitaliseringsområdet. Dette innebærer;

- Felles faglige arenaer
- Tilgang til felles ressurser
- Standardiserte løsninger og tjenesteprosesser
- Koordinert mottak av statlige og felleskommunale prosjekter
- Koordinerte regionale anskaffelser

Digi Rogaland har for tiden tre prosjekter i gang: Digihelse, Digisos og Barnehageprosjektet:

- Digihelse er en løsning for å administrere avtaler og kommunisere med den kommunale helsetjenesten. Innbyggeren kan sende og motta meldinger fra helse- og omsorgstjenesten, se avtaler om hjemmebesøk og avbestille besøk, og få varsler om utførte hjemmebesøk på tekstmelding eller e-post.
- Digisos er et samarbeidsprosjekt mellom KS, 5 kommuner og Arbeids- og velferdsdirektoratet, og som skal utvikle digitale tjenester for sosialhjelpsmottakere på nav.no. Prosjektet skal legge til rette for at innbyggerne i den enkelte kommuner får tilgang til å søke om sosiale midler på nett. Altså et elektronisk søknadsskjema. Dette vil ikke erstatte kontortjenester, men være et alternativ til dem som ønsker å gjøre dette hjemmefra. Innen Digi Rogaland har prosjektet som mål å bidra til at 100 % av alle innbyggere i Rogaland skal ha mulighet til å søke sosialstøtte på internett. Virkemidler er deling av relevant informasjon til kommuner som ikke har planlagt implementering enda, og dele suksesshistorier både fra innbyggernes perspektiv og fra NAV-kontorene.
- I Barnehageprosjektet i Klepp er ideen å ta i bruk eksisterende teknologi og utstyre barna med en sensor – for eksempel en refleksvest, armbånd, eller lignende – slik at man til enhver tid og automatisk kan telle opp antall barn som er på barnehagens uteareal eller på tur.

Digi Rogaland ledes av en styringsgruppe som fatter beslutninger av overordnet karakter i saker som partene må avklare i fellesskap for å realisere formålet med samarbeidet. Gruppen består av til sammen 7 rådmenn samt et medlem fra KS. Fylkeskommunen og fylkesmannen er observatører. Styringsgruppen vedtar rammene for budsjett, budsjettoppfølgning og tildeling av midler. Styringsgruppen behandler også andre dokumenter som er styrende for prosjekter i samarbeidet,

beslutter og prioriterer fellesprosjekter og finansiering av disse, samt oppfølging av fremdrift og leveranser. Endringer i de ovenfor nevnte dokumenter skal også godkjennes av styringsgruppen.

Videre er det etablert en ressursgruppe bestående av operative koordinatorene i deltakende kommuner og leder for sekretariatet. Gruppen kan utvides med sentrale ressurser innenfor sekretariatets ulike fagområder. Formålet med ressursgruppen er å sikre realisering av samarbeidsavtalens formål, styrke samhandlingen på tvers av kommunene og understøtte integrerende prosesser og oppgaveløsning som bidrar til den felles gjennomføring.

Sekretariatet ledes av digitaliseringssjefen i Stavanger kommune. Sekretariatet kan foreslå etablering av faggrupper innenfor spesifikke områder relatert til digitalisering, herunder arkitektur, sikkerhet, teknologi mv. Etablering av slike grupper, med tilhørende mandat, besluttet av styringsgruppen.

Hver part i samarbeidet har ansvar for å arbeide for at formålet i avtalen oppnås. Partene har også ansvar for å bruke virkemidlene de har til rådighet for å sikre måloppnåelse, bidra med ressurser på felles arenaer og i prosjekter som etableres, samt å arbeide for at relevante fellesløsninger tas i bruk. De deltakende parter bærer sine interne kostnader som følger av samarbeidet. Alle deltakende kommuner er forpliktet til å ta på seg ansvar som prosjekteier for regionale prosjekter. Dette innebærer å sikre at prosjektet svarer ut de deltakende kommunenes behov innenfor omforente fremdriftsplaner og budsjetter, herunder tilrettelegging for innføring av løsninger i samarbeidskommunene i de tilfeller dette er en del av prosjektets mandat. Fordeling av prosjekter mellom de deltakende kommunene fremgår av den til enhver tid gjeldende prosjektporteføljen.

Gjennomføringsprosjektene har ansvar for realisering av tiltak innenfor samarbeidsavtalens formål. Prosjektene forankres i og ledes av enkeltkommuner. For hvert prosjekt skal det avtales mandat og budsjett som er forankret blant de deltakende parter og i styringsgruppen. Partene er forpliktet til å delta aktivt inn i prosjektene og forholde seg til rammer gitt gjennom samarbeidsavtalen.

Digi Rogaland finansieres ved at alle medlemskommunene og Fylkesmannen i Rogaland bidrar med midler. For 2019 er beløpene slik:

- Fylkesmannen i Rogaland – 3 MNOK
- Den enkelte medlemskommune – fastpris; 150.000 NOK
- Den enkelte medlemskommune – variabel pris; 5 kr per innbygger

Sekretariatet finansieres gjennom årlig tilskudd fra den enkelte deltakende kommune. Ut over dette deltar kommunene med egeninnsats og finansiering inn i samarbeidet for å gjennomføre enkeltprosjekter og tiltak. I de tilfeller sekretariatet eller ressurspoolen leverer tjenester og spesialistkompetanse på områder som den enkelte kommune ellers ville kjøpt i markedet eller ansatt i egen organisasjon, skal dette avtales og finansieres særskilt. Enkeltprosjekter og tiltak finansieres særskilt. Plan for finansiering av det enkelte prosjekt legges frem for styringsgruppen for vedtak. Den enkelte kommune har et selvstendig ansvar for interne kostnader knyttet til mottak av prosjekter og å realisere gevinster av arbeidet.

5.3. Ikomm

Ikomm ble fra starten i 2003 etablert som et IKS for å drifte eierkommunene Lillehammer, Øyer og Gausdal. Målet var å sentralisere, effektivisere og profesjonalisere IT driften for kommunene. I 2007 ble Ikomm omgjort til et aksjeselskap med muligheter for å hente inntekter fra andre kundegrupper. Visjonen for Ikomm er at selskapet skal ta en nasjonal posisjon som samarbeidspartner på

teknologi-, rådgivnings- og digitaliseringstjenester til kommuner og aktører som leverer tjenester til kommunal sektor.³

5.4. Digitale Gardermoen

Digitale Gardermoen ble etablert i 2004 som et interkommunalt selskap (IKS). Organisasjonen ble opprettet for å ivareta kommunenes oppgaver knyttet til IKT-drift, service, og informasjonssikkerhet. I 2015 ble selskapet omgjort til Digitale Gardemoen IS og organiseres i dag etter Kommunelovens § 27. Digitale Gardemoen bidrar med kompetanse og ressurser for eierkommunene slik at de kan ivareta sine behov knyttet til digitalisering av innbyggertjenester, effektivisering av arbeidsprosesser og døgnåpen forvaltning.⁴

5.5. Agder IKT

Agder IKT er et interkommunalt selskap som arbeider for felles drift, samt noe strategisk utvikling. Selskapet leverer tjenester til både kommunene og fylkeskommunen.⁵ Selskapet har røtter tilbake til 2003 som et IKS, men ble fra 2018 omgjort til et såkalt §27-selskap. Med ca. 60 årsverk leverer selskapet IKT-tjenester til eierne, blant annet brukersupport, drift av utstyr, nettverk, system forvaltning, prosjektledelse, IKT-rådgivning. Eierne er kommunene Arendal, Froland, Gjerstad, Grimstad, Risør, Tvedestrand, Vegårshei, Åmli og Aust-Agder fylkeskommune med ansvaret – og utgjør totalt ca. 32.000 brukere. I sin form og funksjon er IKT Agder først og fremst et driftssamarbeid, men gir for eksempel også rådgivning og prosjektstøtte til eierkommunene.

5.6. Oppsummering

I tabellen nedenfor har vi oppsummert noen av de sentrale karakteristika for de 5 samarbeidene.

	Digitale Hordaland	Digi Rogaland	Ikomm	Digitale Gardermoen	Agder IKT
Historikk	Etablert i 2018	Etablert i 2018	Etablert i 2003	Etablert i 2004	Etablert i 2003
Omfang	10 kommuner, inkl. Bergen	26 kommuner	Nasjonalt marked, med ca. 300 kundelokasjoner	6 kommuner	8 kommuner og 1 fylkeskommune
Formål	Strategisk samarbeid om kommunenes digitale utvikling	Strategisk samarbeid om kommunes digitale utvikling	Samarbeidspartner og leverandør av rådgivnings- og digitaliseringstjenester til kommuner og aktører som leverer tjenester til kommunene	IKT-drift, service, informasjonssikkerhet og bistand til utviklingsarbeid for eierkommunene	IKT-drift, service, informasjonssikkerhet og bistand til utviklingsarbeid for eierkommunene, og være kommunenes strategiske rådgiver mht. digitalisering

³ <https://www.ikomm.no/>

⁴ <https://www.dgi.no/>

⁵ <https://www.ikt-agder.no/om-ikt-agder/>

Organisering	Løsere samarbeid med styringsgruppe, ressursgruppe og sekretariat, samt arbeidsgrupper og prosjekter	Løsere samarbeid med styringsgruppe, ressursgruppe og sekretariat, samt arbeidsgrupper og prosjekter	Aksjeselskap	§27-selskap	§27-selskap
Finansiering	Kommunene bidrar med en fast sum på kr. 500 000 pr. kommune. Dertil kommer finansiering av hvert enkelt prosjekt	Kommunene bidrar med en fast sum på kr. 150 000 pr. kommune + 5 kr pr. innbygger. Dertil kommer finansiering av hvert enkelt prosjekt	Markeds-/inntekts-finansiert	Løpende fakturering av eier-kommunene for å dekke driftskostnader og annen bistand	Låneopptak og løpende fakturering av eier-kommunene for å dekke driftskostnader og annen bistand

6. Organisering av et samarbeid på Helgeland

Rådmennene i regionen har gitt uttrykk for at Digitale Helgeland ikke er noe som kan realiseres gjennom et «venstrehåndsarbeid». Det trengs god forankring men også ressurser og en målrettet og dedikert innsats. Behovet for målrettet innsats betinger en samarbeidsmodell og organisering som sikrer tilstrekkelig oppmerksomhet fra dag til dag og den nødvendige koordinering mellom et så stort antall kommuner som det er snakk om på Helgeland.

Valg av samarbeidsmodell bør for øvrig ta hensyn både til distriktspolitiske forhold og de ulike kommunenes digitale modenhet. Et viktig element i den digitale modenheten er kompetansen til de ansatte i de deltakende kommunene, og deres forutsetninger for å bidra aktivt i en koordinert digitaliseringsinnsats.

Rammene for dette oppdraget har ikke tillatt en tilstrekkelig detaljert og systematisk kartlegging til å gi klare anbefalinger om organisasjonsform og styringsstruktur for et digitaliseringssamarbeid på Helgeland. Det ville vært uheldig nå å velge organisasjonsform og styringsstruktur uten at målsettinger for og innhold i samarbeidet først er godt definert og ideen om samarbeid er godt forankret, både politisk og administrativt. Det er også slik at samarbeid på ulike tjenesteområder kan ha ulik form. Dersom en vertskommunemodell (kommunelovens §28-1) oppleves som en hensiktsmessig form for eksempel innenfor barnevern, vil denne kunne utvides til også å omfatte digitaliseringssamarbeid på barnevernområdet – mens det på andre tjenesteområder kan være andre modeller som er bedre egnet. Hovedpoenget her er at et samarbeid må baseres på lokale utfordringer, forutsetninger og kontekst. Digitaliseringsarbeidet og ambisjonene for dette kan heller ikke sees uavhengig av den ordinære tjenesteproduksjonen og -ansvaret. Det vil være uheldig å etablere et samarbeid som er fristilt fra det tjenesteområdet som skal digitaliseres.

Når det gjelder organiseringen av Digitale Helgeland er vår anbefaling at interesserte kommuner sammen går inn for å etablere de nødvendige samarbeidsstrukturer knyttet til hvert enkelt prosjekt som etableres.

Finansieringsmodellene for samarbeidet mellom kommunene kan enten knyttes opp mot det enkelte prosjekt, og/eller gjennom et standardisert bidrag fra hver kommune.

7. Anbefaling

Større brukerforventninger, mange statlige reformer og krav om implementering av nasjonale løsninger utgjør samlet et betydelig behov for digital omstilling i kommune-Norge. Med dette utgangspunktet og den kartleggingen vi har gjort av nåsituasjonen når det gjelder digitalisering og digital modenhet i kommunene på Helgeland, anbefaler vi på det sterkeste at Helgelandskommunene nå tilrettelegger for et regionalt samarbeid i digitaliseringsbestrebelsene. Det er vanskelig å se for seg noe annet.

Samtidig tror vi ikke at det er realistisk å sette i gang et bredt og omfattende samarbeid på alle aktuelle områder. Digitaliseringen berører i større eller mindre grad samtlige tjenesteområder i kommunene, men utfordringene er mer akutte på noen områder. Et samarbeid bør ta utgangspunkt i det flertallet av kommuner selv mener er mest overhengende, i tillegg til eventuelle «lavhengende frukter». Vår kartlegging indikerer at satsingene på velferdsteknologi, innføring av læringsteknologi i skolen, og innkjøp/anskaffelser er aktuelle samarbeidsområder. Vi mener imidlertid at det ikke er riktig på basis av denne kartleggingen å konkludere med at dette skal være prioriterte områder. Vår anbefaling er at det i første omgang prosjektengasjeres ressurspersoner som kan koordinere Digitale Helgeland, og som får som sin første og viktigste oppgave å igangsette en systematisk kartlegging av mulige tjenester og samarbeidsformer. Kartleggingen bør ha som ambisjon å avklare hvor utfordringene og gevinstpotensialet er størst, hvor likhetene mellom kommunene er størst. Og andre forhold som bedre kan kvalifisere de aktuelle samarbeidsområdene. En slik systematisk kartlegging vil gi et godt beslutningsgrunnlag, som kan sikre en felles forståelse av rasjonalet for samarbeid og være et fundament for en vellykket etablering av samarbeidet.

Uavhengig av hvordan de konkrete samarbeidene på ulike tjenesteområder organiseres og formaliseres, kan det være hensiktsmessig å etablere et felles overbygg etter modell av Digitale Hordaland eller Digi Rogaland. Selv om samarbeidene i Hordaland og Rogaland i prinsippet bør kunne tjene som modell også for Digitale Helgeland, vil det være behov for en mer detaljert utredning av funksjoner, roller, kompetanse- og ressursbehov i den organisasjonen som eventuelt etableres for å koordinere ulike satsinger i regionen – før man sier noe om realiseringen og ikke minst hvordan et slikt overbygg skal finansieres.

Slik vi ser det bør de utrednings- og forankringsoppgavene som skisseres her skje i regi av krefter på Helgeland, som kjenner forholdene og kan sikre nødvendig involvering underveis i arbeidet. Vi anbefaler som nevnt at kommunene i første omgang går sammen om å finansiere en koordinator for Digitale Helgeland – i en periode på 1-2 år, og som kan være pådriver og hovedansvarlig for den videre utredningen av modeller.

En mer vedvarende finansiering av koordinatoren, øvrige sekretariatsoppgaver og fellesarenaer bør følge en modell med et fast (eventuelt med et tillegg av et variabelt dvs. per innbygger) bidrag per kommune. Dette behøver ikke å være veldig stort siden det er så vidt mange kommuner med i Digitale Helgeland. Utover dette kommer finansieringen av enkeltprosjekter, som i hovedsak vil måtte påligge de aktuelle sektorene i de kommunene som deltar eller tar initiativ til prosjektene.

Vedlegg

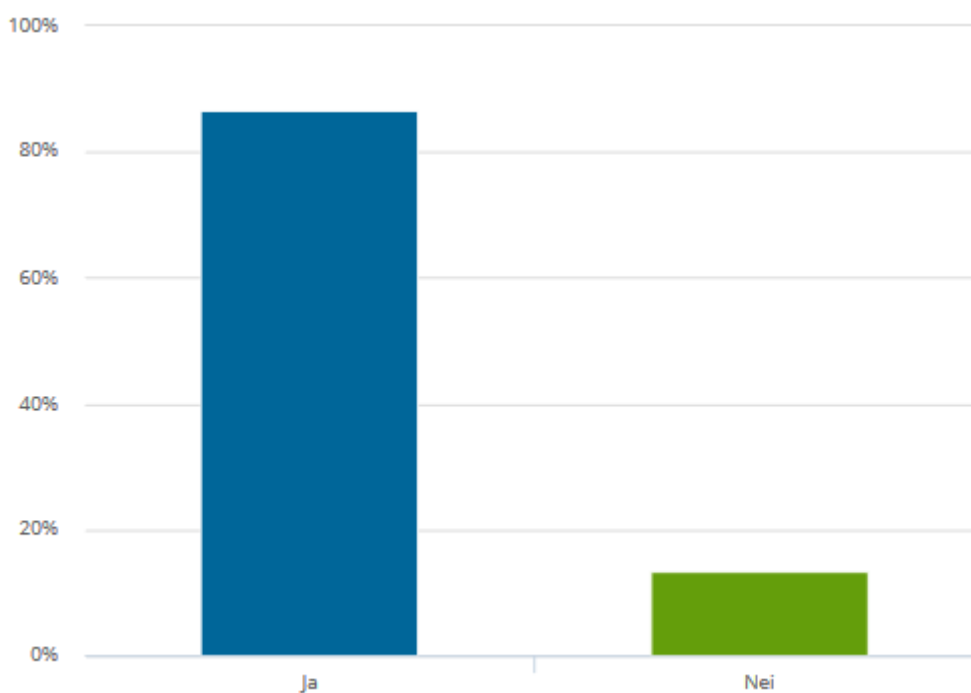
Resultater fra spørreundersøkelsen

Nedenfor presenteres resultater fra spørreundersøkelsen sendt til 18 kommuner i Helgeland 31. oktober 2018. Formålet med spørreundersøkelsen var å kartlegge nåsituasjonen på digitaliseringsområdet blant helgelandskommunene, for å videre kunne peke på muligheter for digitalt samarbeid i «Digitale Helgeland». 15 av totalt 18 kommuner har besvart undersøkelsen. Kommunene Nesna, Træna og Sømna har ikke besvart.

Allerede samarbeid

Av spørreundersøkelsen fremkommer det at det i dag finnes en god del IKT-samarbeid blant kommunene Helgeland. Alle kommunene foruten om Vefsn og Rana har en eller annen form for samarbeid.

Er kommunen en del av IKT-relaterte samarbeid med andre kommuner?

- HALD-IKT, Alstahaug er vertskommune i et samarbeid for Herøy, Alstahaug, Leirfjord og Dønna kommune (HALD). Alle datasystemer og infrastruktur driftes av HALD-IKT
- Øyriktet IKT: Brønnøy, Vega og Velstrand (Øyriktet IKT) driftsavtale med Evry, som står for den daglige driften, samt servere og installasjon av fagprogram. Sømna- og Bindal kommune er med på deler av dette samarbeidet og har driftssamarbeid om enkelte systemer.
- Hattfjelldal og Grane har felles IKT-avdeling. Hemnes har intensjon om å slutte seg opp til dette samarbeidet.

- Rødøy kommune har en samarbeidsavtale med Bodø, som omfatter oppgaver relatert til kommunalt sak- og arkivsystem.
- Asos-programmene innen helse og sosial er et samarbeid mellom syv kommuner, hvor Hemnes er vertskommune (Grane, Hattfjelldal, Rødøy, Træna, Lurøy, Nesna, Hemnes)

Løsningsportefølje

Kommunene bruker mange av de samme fagsystemene, uavhengig av samarbeid eller ikke. Det er mye samarbeid mellom fagsystemene innenfor helse og sosial, mens det i oppvekst-, teknisk- og administrativ sektor er preget av mindre samarbeid kommunene imellom.

Helse og sosial

Innenfor helse og sosial bruker kommunene i hovedsak fagsystemene AcOS CosDc, CGM (Winmed), samt noe Visma-systemer. Asos-programmene innen helse og sosial er et samarbeid mellom syv kommuner, hvor Hemnes er vertskommune (Grane, Hattfjelldal, Rødøy, Træna, Lurøy, Nesna, Hemnes).

Oppvekstsektoren

I oppvekstsektoren blir Visma flyt skole, Visma flyktning, Skooler, Itslearning, WIS, Visma flyt barnehage mye brukt. Her er det mindre samarbeid blant kommunene.

Teknisk sektor

Av spørreundersøkelsen fremkommer det at fagsystemene GisLine, KomTek, GeminVA er de mest brukte i teknisk sektor. Heller ikke her er det mye kommunalt samarbeid om systemene, sett bort i fra HALD-IKT.

Administrativ sektor

ePhorte, Visma Enterprise, Arena, Agresso, ESA er hovedsystemene i administrativ sektor. Her er det noe samarbeid på enkelte fagsystemer på tvers av kommunene, i Grane og Hattfjelldal kjøres Visma Enterprise på samme tekniske plattform, og HALD-IKT samarbeider om alle systemene.

Organisering

Hvordan IT-avdelingen er organisert i kommunene varierer mye. Noen av kommunene har innleide konsulenter og driftsavtaler hvor drift settes bort. Antall årsverk er relativt få, men varierer naturlig nok blant kommunene, fra mindre enn ett årsverk i kommunene Vevelstad, Vega og Rødøy til 10-20 årsverk i Rana kommune. Da avdelingene ofte er små innehar ofte én person flere funksjoner/roller. De aller fleste kommunene rapporterer om at de minst dekker rollene som IKT-sjef og brukerstøtte/ service. 3 av kommunene opplyser om at avdelingen innehar rollen som Digital- og Innovasjonssjef. I de fleste kommunene rapporterer IKT-sjefen direkte til rådmann.

HALD-IKT er lokalisert i Alstahaug. En IKT-gruppe bestående av IKT-sjef og en kommunalsjef i hver av kommune har møte hver annen måned. Alle ansatte i HALD-IKT (6-10 årsverk) er lokalisert i Alstahaug.

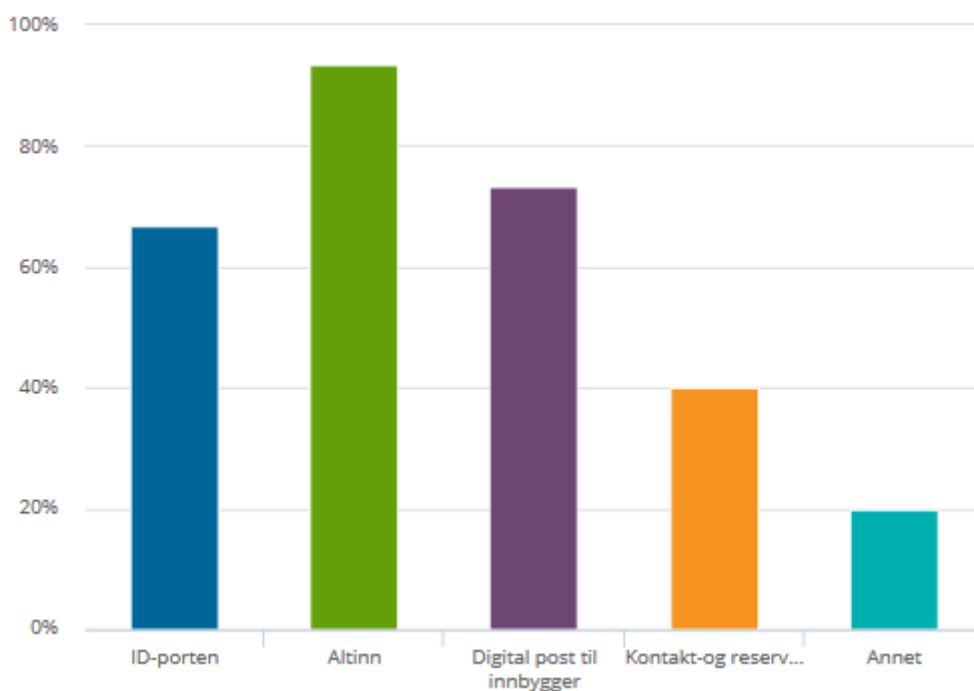
Grane og Hattfjelldal har felles IKT-avdeling, hvor Grane kjøper ett årsverk av Hattfjelldal kommune.

Infrastruktur

Mange av kommunene har egnene servere. I HALD-IKT har de fire deltagende kommunene felles server i rådhuset i Alstahaug. Det er også planlagt felles serverrom for kommunene Hattfjeldal, Grane og Hemnes. Noen av kommunene har serverløsninger gjennom Evry.

Kommunene bruker i hovedsak fiber som de enten eier eller leier, og flere av kommunene gjør begge deler. Bruk av XDSL og bredbånd via kobber blir nevnt av to kommuner. De fleste kommunene benytter Meru Wifi for trådløst nettverk.

Nasjonale fellesløsninger

Antall nasjonale fellesløsninger som kommunene bruker varierer. HALD-IKT, Rana- og Rødøy kommune bruker både ID-porten, Altinn, Digital post til innbygger og Kontakt- og reservasjonsregisteret. Brønnøy, Vega og Vevelstad har kun tatt i bruk en av fellesløsningene. Foruten om Brønnøy opplyser alle kommunene om at de har tatt i bruk Altinn. Kommunestørrelse ser ikke ut til å korrelere med antall implementerte nasjonale fellesløsninger.

Leverandør og avtaler

Relativt mange av kommunene har driftsavtale med Evry, innkjøpsavtale med Atea og telefoniavtale med Telenor. Basert på svar fra undersøkelsen er de lengste avtalene gjeldende til 2020.

Budsjett

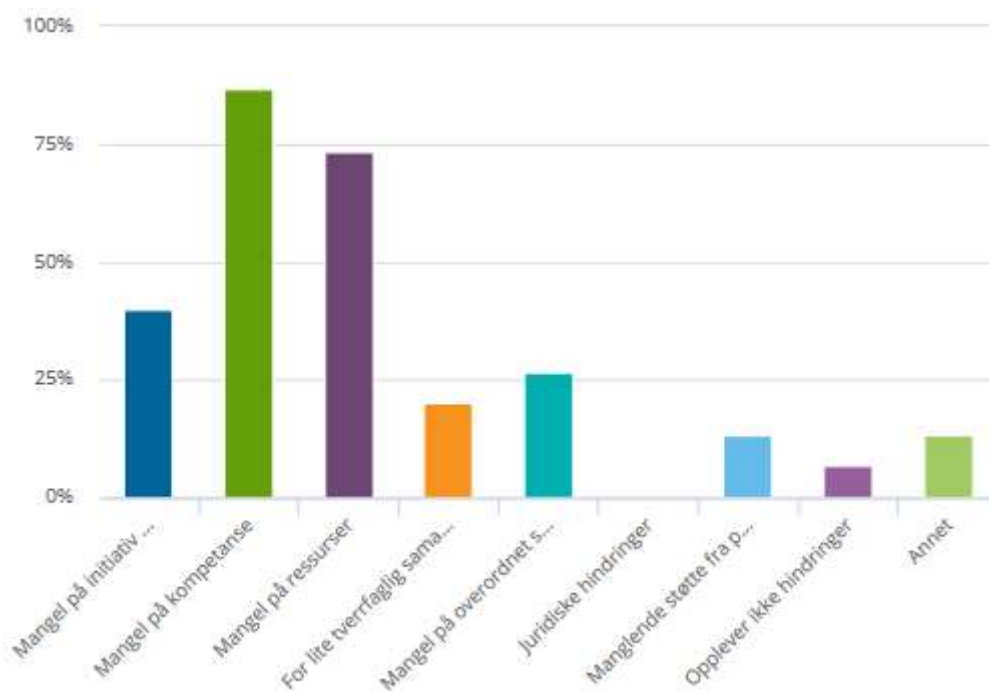
Driftsbudsjettet varierer mye mellom kommunene. Det høyeste budsjettet er på ca. 17 millioner kroner, mens det laveste budsjettet ligger på 1,7 millioner kroner. Størrelse på budsjett korrelerer til en viss grad med kommunestørrelse da de fire regionsentrene på Helgeland, sammen med Hemnes kommune, er de fem kommunene som har høyest driftsbudsjett. Likevel er det også i denne gruppen av kommuner store forskjeller i budsjettstørrelse.

Investeringsbudsjettet varierer også, men ikke like mye som driftsbudsjettet. Flere av kommunene kan ikke vise til et investeringsbudsjett. Det laveste ligger på 0 kroner, mens det høyeste budsjettet er på 5 millioner kroner. Brønnøy kommune utpeker seg med både det høyeste driftsbudsjettet og det høyeste investeringsbudsjettet.

Digitale satsninger

Flere av kommunene har mange planlagte digitale satsninger. Rana kommune, som er et av regionsentrene utpeker seg med mange initiativer på gang. Vefsn kommune, som også er et regionsenter i Helgeland, viser ikke til noen regionale satsninger. Office 365, selvbetjeningsløsninger, velferdsteknologi og Skype for Business er digitale satsningsområder som går igjen i flere av kommunene.

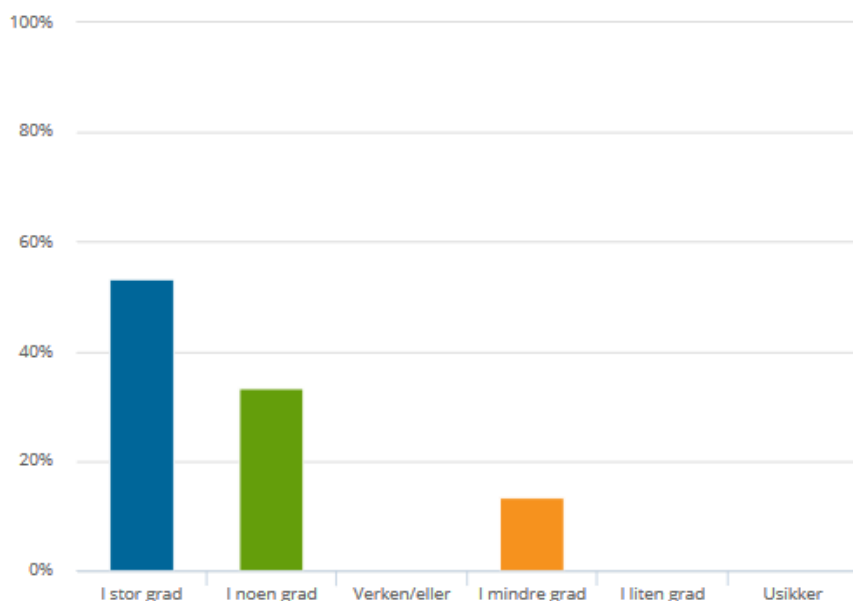
Opplevde hindringer

Mange kommuner peker på mange hindringer i arbeidet med digitalisering. Mangel på kompetanse og mangel på ressurser er de vanligste opplevde hindringene (noe som kan tale til fordel for et interkommunalt samarbeid). Rana kommune er den eneste kommunen som ikke peker på noen opplevde hindringer.

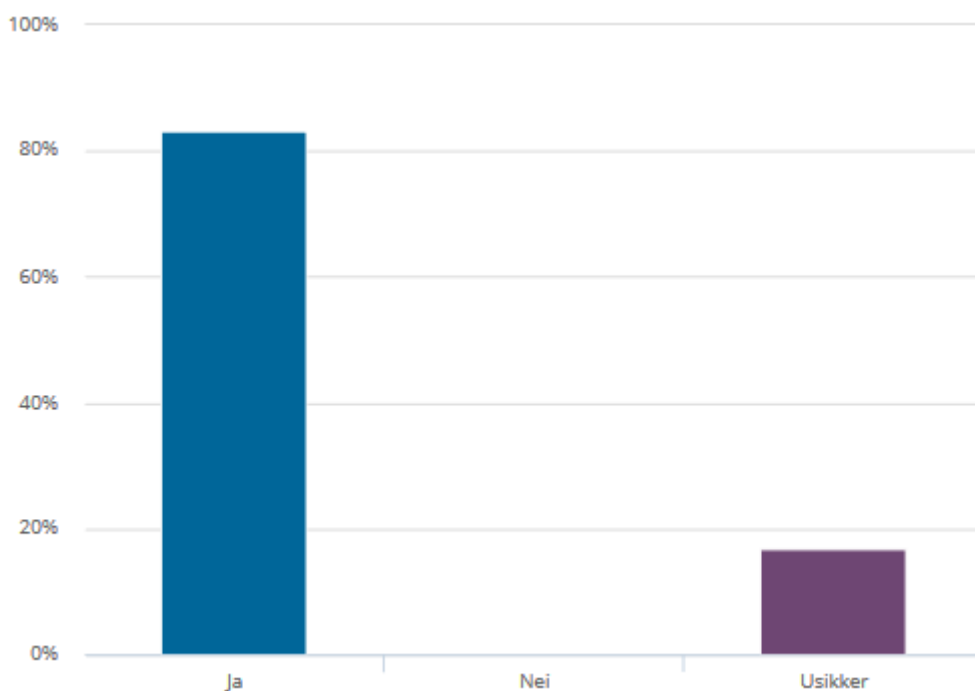
Oversikt over digital utvikling

De fleste kommunene mener at de i stor grad/ i noen grad er orientert om, og har oversikt over den digitale utviklingen relevant for kommunens krav til digitalisering.

Interesse for samarbeid

De aller fleste kommunene er tydelige på at de tror det er interesse for et samarbeid med andre kommuner på Helgeland på digitaliseringsområdet. Ingen av kommunene har svart direkte nei, men Rana og Lurøy er usikre. Det er verdt å merke seg at alle kommunene som i dag samarbeider tett om drift er positive til samarbeid. Kommunene peker på ulike områder som de mest aktuelle å samarbeide på. Innkjøp, drift, velferdsteknologi, saksbehandling, helse, sentralbord, oppvekst, strategi og GDPR er områder som blir foreslått.

Digital modenhet

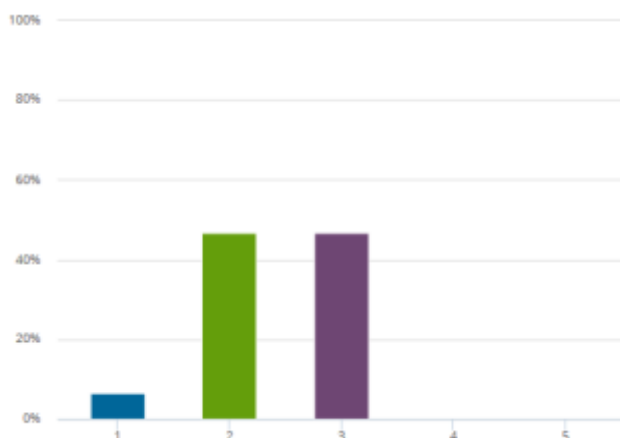
Spørreundersøkelsen har hatt som formål å fange opp hvordan kommunene vurderer sin egen digitale modenhet. Spørsmålene som har blitt brukt har basert seg på DIFI sitt verktøy for digital modenhet. Ved bruk av dette verktøyet evaluerer virksomhetene seg selv på fem områder, på en skala fra 1 («minimalt») til 5 («transformert»).

Spørsmålene som ble brukt i vår undersøkelse er en betydelig forenkling av modenhetsvurderingen til DIFI. Det er viktig å påpeke at resultatene kun gir en indikasjon på i hvilken grad kommunene vurderer seg selv som digitalt modne.

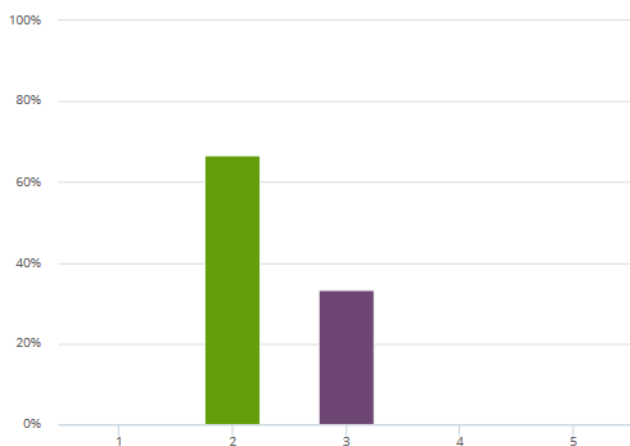
Undersøkelsen viser at kommunene totalt sett plasserer seg selv på midtre eller nedre del av skalaen på alle fem områdene. Vefsn kommune vurderer seg selv som den minst digitalt modne, mens Brønnøy kommune og HALD-samarbeidet vurderer seg selv som mest «transformert».

Hvis man ser på den totale scoren for alle kommunene under ett, evaluerer de seg best på områdene som omhandler evne og vilje, samt teknologisk modenhet for digitalisering. Kommunene evaluerer seg selv lavest på holdning, forankring og tilgang til ressurser for digital utvikling.

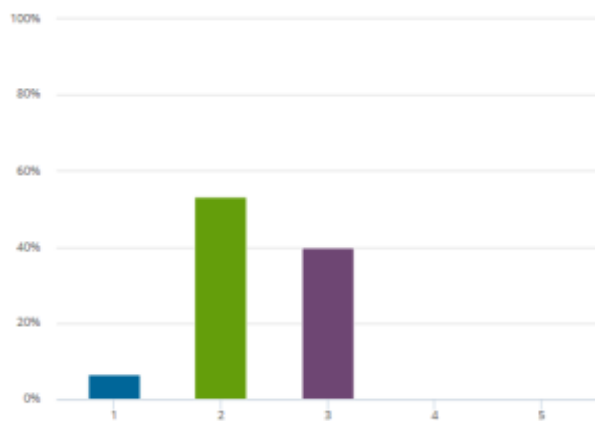
IKT-funksjonens forankring i kommunens styring og ledelse

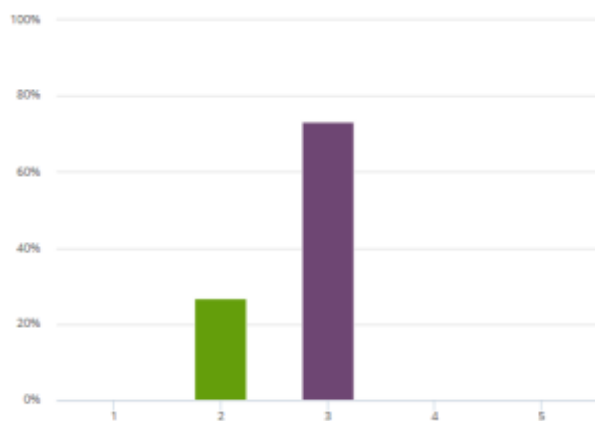
Holdning til digital utvikling i kommunens organisasjon

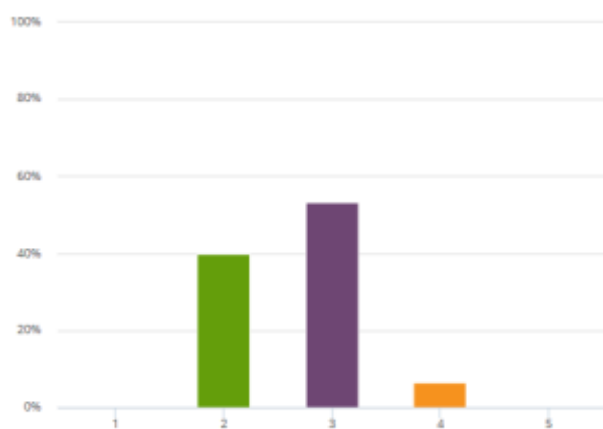
Ressurstilgang og kapasitet for digital utvikling

Kommunens evne og vilje til å utvikle nye digitale tjenester

Kommunens teknologiske modenhet

Oppsummering av intervjuene

Bakgrunn

27. og 28. november 2018 gjennomførte Vivento og Agenda Kaupang intervjuer med rådmennene Robert Pettersen, Erlend Eriksen, Børge Toft, samt Pål Trælvik fra henholdsvis Rana-, Vefsn-, Alstahaug- og Brønnøy kommune. I sistnevnte kommune var også IT-sjef Hilde Rafaelsen deltagende. Intervjuene ble gjennomført over Skype/ telefon, og hadde varighet i underkant av en time.

Blandet erfaring med dagens samarbeid

Rana-, Alstahaug- og Brønnøy-kommune har blandet erfaring med samarbeid med de mindre kommunene. Det er et hovedinntrykk at de mindre kommunene i et samarbeid delvis er «gratispassasjerer», hvor de store kommunene tar på seg en «storebror-rolle» og drar lasset, både når det gjelder kompetanse og økonomi.

Alstahaug- og Brønnøy kommune er i dag i andre IKT-samarbeid og begge er tydelige på at deres egen kommune ikke får noen spesifikke gevinster tilbake. Imidlertid mener de at gevinstene for de andre små deltagende kommunene er store. Rana kommune har bevisst valgt å ikke inngå i et samarbeid på digitaliseringsområdet med andre kommuner. Rådmannen er av den oppfatning at kommunen klarer seg godt alene da de er så store at de kan ha nødvendig kompetanse og kapasitet i egen organisasjon. Kommunen har en generell policy for å avvike interkommunale samarbeid, grunnet styringsutfordringer og det før nevnte "gratispassasjerproblemet". Han påpeker at det ikke er deres rolle å drifte de mindre kommunene.

Rådmannen i Alstahaug ser i motsetning bredere på det ved å stille spørsmål til om et samarbeid i Helgeland egentlig er nok, ved å vise til at Oslo og Bergen har inngått et digitaliseringssamarbeid. Det samarbeidet en nå har oppleves i noen grad som "nødhjelp" fordi de små kommunene ikke ville klare seg på egenhånd.

Rådmannen i Vefsn kommune peker på at det ikke har blitt tatt et bevisst valg om å stå utenfor IKT-samarbeid med de andre kommunene, men at lokasjon og samfunnsstruktur har gjort det slik at det ikke har vært naturlig å inngå i noe form for samarbeid. Han har stort sett gode erfaringer med interkommunale samarbeid på andre samfunnsområder.

Modenhet og kompetanse i kommunene

I spørreundersøkelsen kom det frem at alle kommunene på Helgeland, inklusive de fire største kommunene har scoret seg relativt lavt på digital modenhet.

Selv om alle kommunene vurderer seg lavt igjennom spørreundersøkelsen, fremkommer det i intervjuene at den digitale modenheten like fullt varierer blant regionkommunene. Både Rana, Brønnøy og Alstahaug kommune har eller er i gang med å utforme en digitaliseringsstrategi, men to av rådmennene adresserer selv utfordringen med å skulle sette denne ut i livet. De stiller spørsmål ved om kommunenes organisasjon er modne for de omstillinger en utstrakt digitalisering vil medføre. Rådmannen i Vefsn kommune er usikker på om en digitaliseringsstrategi foreligger, og dersom strategidokumentet er utarbeidet er det ikke «et levende dokument». På tross av at digitaliseringsstrategier foreligger, påpeker flere av rådmennene på at de har et driftsfokus, mer enn et digitaliseringsfokus i kommunene. En av rådmennene poengterer at de har mye kompetanse på drift, men at man mangler en fremtidsrettet og helhetlig tankegang med ansatte som er

spyspisser innenfor digitalisering. Dette virker å være treffende beskrivelse også på de andre kommunene.

Behov for et fremtidig samarbeid

I et makroperspektiv ser de fleste rådmennene behovet for et interkommunalt samarbeid på digitaliseringsområdet. Brønnøy kommune er initiativtaker, og ser definitivt et behov. Alstahaug kommune er også positive, og rådmannen påpeker at man er sjanseløse hvis man skal jobbe med digitaliseringsarbeidet helt alene. Rana kommune ser absolutt et behov for samarbeid når man ser på ressurser og kompetanse i Helgeland som en helhet, men er mer usikre på deres eget behov i og med at de anser at de har nok egne ressurser. Vefsn kommune er også noe usikre til samarbeid, men ser fordeler ved å samordne det. Deres alternativ er å drive det slik som i dag.

Mulig innhold på et eventuelt samarbeid

Kommunene peker på viktigheten av at man i starten ikke har et for høyt ambisjonsnivå. «Det er viktig å lære seg å krabbe før man begynner å gå». Alstahaug påpeker viktighet av å ikke ha et for høyt ambisjonsnivå, også for å få tillitt av politisk ledelse. Å se for seg en helt ny organisasjon eller enhet med fullt ut felles drift og tjenester ligger langt frem i tid. Samtlige rådmenn peker på muligheten for å forenes om noen utvikling-/ samarbeidsområder, uten at man nødvendigvis endrer på grunnstrukturen i hver enkelt kommune.

Brønnøy kommune viser til at utviklingsprosesser knyttet til digitalisering av barnevern, skole og velferdsteknologi som mulige aktuelle samarbeidsområder, og trekker paralleller til Digitale Hordaland. Intervjuene danner et bilde om at velferdsteknologi er et høyt aktuelt område som det i dag jobbes mye med i mange av kommunene på Helgeland, og som derfor også kan være et samarbeidsområde for et eventuelt samarbeid

Alle de fire rådmennene nevnte mulig samarbeid om innkjøpsprosesser. Flere av kommunene er i prosess med innkjøp av løsninger på de samme sektorområdene. De er klar over at det her er delvis parallelle løp og ser at det kunne vært mulig med et samarbeid her, noe det ikke er. Gjennom intervjuene kom det frem at det er en oppfatning om at leverandører og produktene som tilbys kommuner ofte er lite brukervennlige og intuitive. Leverandørene er ofte lite interessert i å selge annet enn standardløsninger, og det er vanskelig å få til utviklingsprosesser. Et samarbeid vil trolig gi en tyngde og påvirkningskraft mot leverandører. Flere av kommunene på Helgeland inngår allerede i dag i et innkjøpsamarbeid med Salten.

Andre mulige samarbeidsområder som ble nevnt under intervjuene var samarbeid om felles support, felles løsnings- og/eller virksomhetsarkitektur.

Mulig form på et eventuelt samarbeid

Rådmannen i Rana kommune er tydelig på sine negative erfaringer med interkommunale selskaper. Han mener det er for lite kontroll og at de løsrives for mye fra kommunene som de skal levere sine tjenester til, hvorav det ender opp med organisasjoner som mangler styring, ledelse og retning. Basert på sine erfaringer har Rana kommune som tidligere nevnt valgt å gå ut av mange interkommunale selskaper som kommunen er/var en del av. Ifølge rådmannen Robert Pettersen er det viktig å ha en logisk organisering på samarbeidet avhengig av oppgavene som skal løses og hvor kompetansen ligger. Han er noe mer positiv til å organisere et eventuelt samarbeid etter en vertskommune-modell da det er lettere å sikre kontroll med en slik organisasjonsmodell.

I intervjuene påpekte rådmennene i Vefsn, Brønnøy og Alstahaug kommuner viktigheten av at samarbeidet er forpliktende. Pål Trælvik i Brønnøy kommune luftet en ide om at samarbeidet kunne

ta form som en «nettverksmodell» hvor det samarbeides om felles utfordringer på prosjektnivå. Her kan kommunene kunne melde seg opp til ett og ett prosjekt, men at man da er pliktig til å bidra inn i samarbeidet og å være med på eventuelle løsninger.

Flere av kommunene påpeker at for å få en «utviklingskraft» i samarbeidet er det viktig at kommuner som er av en viss størrelse og som innehar kompetanse tilslutter seg samarbeidet. Erlend Eriksen i Vefsn kommune adresserte at det var avgjørende at Rana kommune deltar i et samarbeid, og at det er en forankring i de fire regionsentrene.

Rådmannen i Rana kommune har erfart fra sine tidligere samarbeid at en typisk finansieringsmodell er at man deler kostnadene prosentvis basert på antall innbyggere i de ulike kommunene. Dette mener han er en feil finansieringsmodell som slår negativt ut for de store kommunene. Hans erfaring er at Rana kommune bruker vesentlig mer tid og ressurser, samtidig som de sitter igjen med mye større kostnad enn de hva som er tilfellet for de mindre samarbeidskommunene.

Mulige gevinster

Rådmennene i de fire regionsentrene ser alle potensielle gevinster ved å delta i et samarbeid. Samtlige nevner muligheter for leverandørmakt og påvirkning på leverandører i et eventuelt innkjøpssamarbeid. Alstahaug peker både på gevinster knyttet til effektivitet, kvalitet, demokrati, samfunnsutvikling og samfunnssikkerhet. Børge Toft peker på paradokset med et voksende behov for kommunale tjenester, samtidig som at man i fremtiden vil mangle ressurser. Her vil digitalisering spille en sentral rolle. Rana påpeker mulige kostnadsbesparelser. Man vil komme til innovasjoner på en billigere måte sammen, enn hvis kommunene kjører tilsvarende prosesser parallelt. Vefsn kommune peker på mulighetene til å bruke kommunens ressurser mer effektivt og Pål Trælvik fokuserer på at felles systemer innen eksempelvis barnevern, økonomi og skole gjør at en kan utnytte ressurser på tvers mellom kommunene.

Mulige utfordringer

Flere av rådmennene poengterer at kommunene på Helgeland samarbeider godt med hverandre, men at samarbeidskulturen likevel kan være en utfordring for et kommunesamarbeid. Flere av rådmennene mener at det er noe rivalisering og konkurranseforhold mellom kommunene og regionsentrene imellom. I tillegg er det ifølge Børge Toft i Alstahaug stor forskjell på initiativ og interesse for digitalisering blant kommunene, noe som også funnet i spørreundersøkelsen og intervjuene underbygger.

Alle de fire rådmennene nevner forankring hos politisk ledelse og lokaliseringsdebatt som mulige utfordringer. Kommunereformen har vært «mislykket» blant kommunene på Helgeland i den forstand at ingen kommuner har valgt å slå seg sammen. Rådmannen i Rana nevner likevel at da dette omhandler digitalisering hvor det ikke er snakk om helt avgrensede og definerte tjenester sammenlignet med andre sektorer, vil dette kunne være enklere.

Rådmannen i Brønnøy kommune påpeker at han ser økende samarbeidsvilje blant kommunene. I tillegg har fylkesmannen i Norland fått i oppdrag av Kommunal- og moderniseringsdepartementet å finne samarbeidsmuligheter som et alternativ til kommunesammenslåingen, hvorav Digitale Helgeland inngår. For å få med seg den politiske ledelsen nevnes det viktigheten av å synliggjøre potensielle gevinster av et slikt samarbeid, samt å ikke sette ambisjonsnivået for høyt og uhåndgripelig.

Regionsentrenes rolle i et eventuelt samarbeid

I et eventuelt samarbeid ser Rana for seg å bidra med styring og ledelse. Rådmannen påpeker også at de innehar mye teknisk kompetanse og peker på områdene utdanningssektoren hvor de har jobbet med en heldigital undervisningsplattform. Har også jobbet med digitalisering innenfor byggsak.

Brønnøy ser for seg å kunne bidra med styring og ledelse igjennom deltagelse i en strategisk styringsgruppe. De vil også bidra inn med faglig samarbeid.

Rådmannen i Alstahaug kommune påpeker at kommunen er godt vant og har gode tradisjoner med interkommunale samarbeid. I slike samarbeid ser de på seg selv som en «stødig aktør», hvor de anser seg selv som en nytenkende kommune og ikke er redde for å være innovative.

Erlend Eriksen i Vefsn kommune ser for seg å bidra med ressurser til kartlegging og utvikling.

Referat fra workshop 08.01.19

Dato: 8. januar 2019

Sted: Mosjøen, Fru Haugans Hotel

Kommuner som var representert: Brønnøy, Rana, Vefsn, Alstahaug, Rødøy, Dønna, Grane, Hemnes, Nesna, Hattfjelldal, Vega, Sømna, Vevelstad, Bindal

I tillegg var Egil Johansen og Robert Isaksen fra fylkesmannen i Nordland, samt Morten Stenstadvold fra Agenda Kaupang og Birgitte Lunder Ween fra Vivento deltagende.

Kommuner som ikke var til stedet: Herøy, Træna, Lurøy og Leirfjord

Innlegget til fylkesmannen i Nordland

Kommunereformen i Nordland resulterte i få sammenslåinger, fra 44 til 41 kommuner. Som et resultat ønsker man å fokusere på samarbeid mellom kommunene. Fylkesmannen har skjønnsmidler som skal utdeles til kommunesamarbeid, og de ser positivt på et eventuelt prosjekt om Digitale Helgeland. Dette kom også klart frem fra Nivis rapport til fylkesmannen i 2018.

Kommentarer til presentasjonen Digitalisering i Norge, utviklingstrekk, hvordan ser fremtiden ut

- Det ble poengtert at det var et godt poeng å se på gevinstrealisering i et større perspektiv, ikke kun i relasjon til den enkelte kommune.
- En rådmann kommenterte at KS ikke er rustet til å ta det nasjonale lederskapet. Har ikke kompetanse nok, og sammenlignet KS med sin søsterorganisasjon i Danmark. Morten poengterte at KS er en interesseorganisasjon, og derfor ikke har samme rolle som eksempelvis DIFI.

Kommentarer til presentasjonen om kartleggingen av status på Helgeland

- En rådmann kommenterte at han var overrasket over den store variasjonen i kommunene. Det digitale spennet viste seg å være større enn han trodde. Ble noe mer skeptisk til samarbeid.
- Det at de små kommunene oppleves som gratispassasjerer i samarbeid ble diskutert og enkelte var overrasket over dette. Det ble en enighet om at man ikke skulle legge så mye vekt på dette, det ble derimot understreket at samarbeid om digitalisering er vesentlig for alle involverte.
- Det ble også stilt spørsmål om Digitale Helgeland er stort nok, eller om man eventuelt må se på samarbeid utover regionen, for eksempel mot Bodø.

Diskusjon

- Rådmannen i Nesna kommune: «Vi er en veldig liten kommune, og er helt avhengig av et samarbeid».

- Rana: Pekte på at det ved et eventuelt samarbeid er viktig å komme opp med konkrete prosjekter som har ambisjoner, «ikke kun en pilledispenser». Det er likevel viktig å ikke gape over for mye.
- Vefsn: Påpekte at han ikke kan så mye om digitalisering, men er gode på tjenesteutvikling, noe som sannsynligvis er et godt utgangspunkt. Han ser behovet for å snakke videre om et samarbeid, og så får man se hva det fører til.
- Rødøy: Er interessert i et samarbeid da det er et behov for det. Rådmannen påpeker at det er store utfordringer i å komme i gang på rett måte. Rødøy kommune tilhører Salten, og er derfor usikre på hvorvidt samarbeidet er aktuelt for dem.
- Vevelstad påpeker at man må se stort. Det er dyrt å stå alene, og man kan få stordriftsfordeler med å stå sammen.
- Sømna: Pekte på at velferdsteknologi er et vanskelig område da det er i utvikling, og det er vanskelig å vite hvilken vei det går. Samtidig blir forskjellene store dersom man ikke hiver seg på velferdsteknologibølgen.

Under møtet ble det stilt tre spørsmål til rådmennene som de besvarte gjennom verktøyet Mentimeter.

Det var en generell oppfatning at det er svært viktig å få til et digitaliseringssamarbeid på Helgeland. Flere av de mindre kommunene ga uttrykk for at det ikke er noe annet alternativ enn å samarbeide sammen. De er for små for å stå alene. 16 stykker har besvart spørsmålet (14 kommuner og 2 fra fylkesmannen i Nordland)

Hvilke 3 tjenesteområder er de viktigste å samarbeide om?

Mentimeter

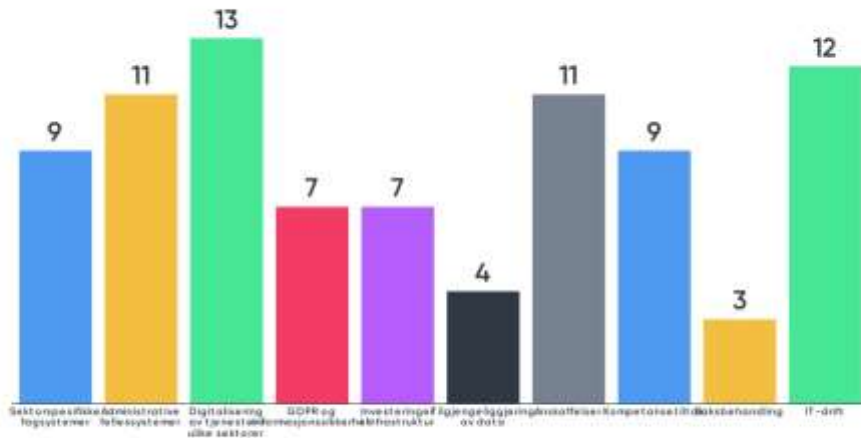

14

Velferdsteknologi, administrasjon og innkjøp er det som flest av rådmennene mente var de viktigste tjenesteområdene å samarbeide om. Ordskyen gir et bilde på hvilke tjenesteområder rådmennene mener er mest aktuelle å samarbeide om, men det er imidlertid viktig å påpeke at flere av tjenesteområdene hadde kommet tydeligere frem i ordskyen dersom man hadde brukt en felles betegnelse (eksempelvis skole og oppvekst).

Hva kunne et eventuelt samarbeid omfatte?

Mentimeter

14

13 av 14 kommuner mener at et samarbeid kan omfatte «digitalisering av tjenester i ulike sektorer». IT- drift, administrative fellessystemer og anskaffelser var andre alternativer som mange mener er aktuelle. Det ble påpekt at alternativene viser til ulike nivåer, eksempelvis vil en konsekvens av å digitalisere en tjeneste være å ha felles sektorspesifikke fagsystemer, felles anskaffelse osv.

På slutten av møtet ønsket man finne frem til noen aktuelle samarbeidsområder. Hver av rådmennene skrev de mest sentrale prosjektene som har vært gjennomført i 2018, samt planlagte prosjekter for 2019.

Prosjekt gjennomført i 2018	Antall kommuner
Oppvekst (oppfyllelse av § 13-10, barnehage- og skoleadministrative systemer)	12
Svar-ut/ servicetorg	4
Digitalisering av skjemaer	3
Velferdsteknologi	3
Infrastruktur	3
GDPR	2
Elektronisk arkiv	1
Innføring Office 365	1
Digitalisering av tjenester og beredskap	1
Kommuneplan på digitalisering og IKT	1
Planlagte prosjekter 2019	Antall kommuner
Velferdsteknologi	11
Digitalisering nettbrett og digitale læringsmidler	5
Digitalisering byggsak	2
Organisering av IT-drift/ skyløsninger	2
Infrastruktur- fiber/bredbånd	2
Informasjon til publikum	2
Informasjonssikkerhet	1
Compilo	1
Digitaliseringsstrategi	1
Robot- fakturahåndtering	1
Oppgradering sak/ arkiv	1
Ny hjemmeside/ selvbetjeningsløsninger	1
Felles digital plattform med Bodø	1

Basert på listen ble velferdsteknologi sett på som et mulig samarbeidsområde. 3 kommuner har jobbet med dette i 2018, mens 11 kommuner har planlagt å gå i gang med velferdsteknologi i løpet av 2019. Fylkesmannen påpekte at velferdsteknologi er et viktig område, spesielt med tanke på den demografiske utviklingen.

Skole ble også nevnt som et mulig samarbeidsområde. Under en håndsopprekning viste det seg at 6 kommuner skulle gå i gang med læringsbrett. Her kan man høste erfaringer fra andre kommuner som allerede har vært igjennom det tilsvarende.

Å dele kravspesifikasjoner, for å så gjøre eventuelle individuelle kommunale tilpasninger ble også nevnt. Det å opprette et nettverk av IKT-ledere/rådmenn for dette ble spesielt nevnt. Det ble stilt spørsmål ved om dette er noe en videreføring av «Digitale Helgeland» kan ha som oppgave å utvikle og drive.

Veien videre

- Det er ønskelig at rapporten skal bli mest mulig lik en skjønnsmiddelsøknad.

- Det er ønskelig at rapporten sier noe om ressursbehov for et samarbeid. Rådmennene kan ikke gjøre dette som et venstrehåndsarbeid, og det er mulig man må rekerutere inn noen eksterne.

Det ble enighet om at de største kommunene (Rana, Vefsn, Alstahaug) tar ansvar for å holde i Digitale Helgeland inntil videre, etter at Pål avgår som rådmann i Brønnøy.